

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Головченко Олена Миколаївна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної теорії
та підприємництва на морському транспорті,
Національний університет «Одеська морська академія»*

У сучасних умовах трансформація транспортної інфраструктури стає невід'ємною складовою стратегічного розвитку прикордонних територій. Прикордонні регіони опиняються перед викликами та можливостями, пов'язаними з інтенсивними торговельними потоками, культурним обміном і зближенням з сусідніми країнами. В цьому контексті трансформація транспортної інфраструктури сприймається як ключовий фактор, що визначає подальший економічний, соціокультурний та екологічний розвиток цих регіонів.

Зміни в транспортній інфраструктурі прикордонних територій не тільки впливають на шляхи перевезень вантажів та пасажирів, але й визначають нові можливості для розбудови торговельних відносин, розширення культурного обміну та укріплення партнерських взаємин. Інновації у транспортній інфраструктурі можуть значно полегшити транскордонний обмін товарами та послугами, забезпечуючи ефективну логістику та конкурентоспроможність прикордонних регіонів.

Тому важливо дослідити трансформації транспортної інфраструктури для розвитку прикордонних територій, визначити основні виклики, інноваційні підходи та потенційні переваги, які надасть цей процес для сталого розвитку та підвищення життєвого рівня населення.

Україна має 15 областей, які граничать з іншими країнами. Наприклад, Рівненська, Житомирська, Київська та Чернігівська області ділять кордон з Білоруссю; Вінницька – з Молдовою; Львівська – з Польщею; Чернігівська, Сумська, Харківська, Луганська та Донецька – з Росією; Івано-Франківська – з Румунією; Чернівецька – з Молдовою та Румунією; Закарпатська – з Румунією, Словенією та Угорщиною; Волинська – з Білорусією і Польщею; Одеська – з Молдовою і Румунією. Загалом, Україна має кордон із 7 державами.

Території областей, що прилягають до кордону, відзначаються особливим статусом у політичному, соціальному та економічному контексті. Важливим аспектом є транскордонний вплив, який може сприяти розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у прикордонних

регіонах України. Привабливість цих територій полягає у їхній близькості до кордону, зокрема з Європейським Союзом, що стимулює передачу технологій, розвиває науково-технічне співробітництво, сприяє обміну досвідом між інтелектуальними та освітніми центрами і привертає фінансування з програм міжнародної технічної допомоги ЄС для модернізації інфраструктури прикордонних територій України та розвитку інноваційного підприємництва.

Однак відсутність розвинутої транспортної інфраструктури є основною проблемою для зміцнення економічного потенціалу регіонів та ускладнює широке впровадження сучасного виробництва, його технічного та технологічного оновлення, залучення до виробництва ресурсної бази окремих регіонів, посилення зв'язків між виробничими та обслуговуючими галузями, а також зміцнення економічних зв'язків між територіями та районами країни.

Якщо оцінювати якість та стан окремих компонентів транспортної інфраструктури в Україні загалом і зокрема в прикордонних регіонах, ситуація може бути описана наступним чином. З аналізу експлуатаційної довжини залізничних колій загального користування за період з 2016 до 2022 року видно, що вона практично залишилася незмінною, так само як і довжина автомобільних доріг загального користування.

З урахуванням обмежених фінансових ресурсів більше 90% автомобільних доріг загального користування не отримували ремонт протягом понад 30 років. Таким чином, автомобільні дороги загального користування (загальна довжина 169,6 тис. км) не відповідають сучасним стандартам як за міцністю (39,2%), так і за рівністю (51,1%).

Особливу увагу потребують штучні споруди та мостові переходи. З 16191 мостів лише 7471 відповідають чинним нормам і стандартам, і 1865 мостових переходів потребують невідкладного ремонту [1].

Залізниці України довгий час задовольняли потреби економіки та населення у перевезеннях, переважно завдяки надмірним технічним потужностям, створеним за часів СРСР за рахунок централізованого бюджетного фінансування. Проте, протягом останніх 25 років капіталовкладення в оновлення основних засобів відбувалося головним чином за рахунок власних коштів залізниць, що не забезпечило навіть нормальне відновлення основних засобів, особливо їх активної частини – рухомого складу. На сьогодні технічний ресурс залізниць майже вичерпано, і є ризик, що в подальшому не буде достатньої забезпеченості залізничним транспортом для потреб економіки України в перевезеннях [2].

Аналіз рівня розвитку та наявності транспортної інфраструктури в прикордонному регіоні повинен враховувати комплексний огляд геоekonomічних умов розташування регіону та аналіз стану розвитку його транспортної мережі.

Очевидно, що еволюція транспортної інфраструктури залежить від розміру регіону, його географії і щільності населення. Особливу увагу слід приділяти прикордонним регіонам, що прямо пов'язані із недостатнім використанням переваг транспортного потенціалу, таких як вдале географічне положення, сусідство з країнами ЄС (які беруть участь у фінансуванні програм розвитку галузі) та інше.

Основними труднощами транспортної інфраструктури в таких регіонах є недостатній рівень обслуговування населення загальнодоступним транспортом, фінансові втрати підприємств, зокрема пасажирського транспорту, низький рівень безпеки дорожнього руху, відставання у розвитку транспортних технологій, невикористання експортного потенціалу транспортних послуг, значний вплив транспорту на довкілля, а також недостатнє фінансування державних програм розвитку транспорту [3, с. 129].

У сучасних умовах транспортна сфера прикордонних регіонів обмежується базовими економічними вимогами до вантажо- та пасажирських перевезень і не враховує нормативних показників, щодо швидкості, якості та ефективності транспортування. Ці недоліки становлять потенційну загрозу для безперервного задоволення зростаючих потреб економіки регіону в транспортному обслуговуванні, яке стосується як національних, так і міжнародних користувачів.

Проблемою для економіки країни, зокрема для її прикордонних регіонів, є необхідність вдосконалення транспортної інфраструктури. Вирішення цієї проблеми визначається як ключова передумова для досягнення високого рівня зовнішньоекономічної рівноваги при постійному економічному зростанні прикордонних регіонів.

Розвиток транспортної інфраструктури прикордонних регіонів України може бути орієнтований на декілька ключових напрямків та пріоритетів:

1. Модернізація та розширення існуючих транспортних мереж, а саме удосконалення дорожньої інфраструктури, включаючи ремонт та реконструкцію доріг та розвиток і модернізація залізничної мережі для покращення ефективності та швидкості перевезень.

2. Створення інтермодальних транспортних вузлів, що включає розвиток мультимодальних перевезень, які використовують різні види транспорту для забезпечення оптимальної та ефективної логістики та збільшення кількості та якості терміналів для перевантаження вантажів між різними видами транспорту.

3. Підтримка транскордонного співробітництва, складовими якого є розробка спільних проєктів з прилеглими країнами для вдосконалення транспортних зв'язків та спільної інфраструктури та спільна реалізація транскордонних ініціатив для підвищення ефективності перевезень.

5. Впровадження технологічних інновацій, а саме запровадження сучасних технологій у транспортну систему для поліпшення безпеки, моніторингу та управління рухом транспорту і розробка та впровадження електронних систем керування рухом, які полегшать координацію та оптимізацію транспортних потоків.

6. Екологічна устійчивість, яка полягає у спрямованості на розвиток екологічно чистих транспортних засобів та інфраструктури, зменшенні впливу транспорту на довкілля і впровадження енергоефективних рішень.

7. Забезпечення зручного пасажирського обслуговування, а саме покращення комфорту та доступності пасажирського транспорту, розвиток та модернізація пасажирських терміналів та станцій.

8. Створення сприятливого інвестиційного клімату який містить у собі створення умов залучення інвестицій для розвитку транспортної інфраструктури через створення прозорих та привабливих умов для інвесторів та активну партнерську участь в міжнародних програмах та проектах фінансування.

Ці напрямки та пріоритети спрямовані на покращення якості та ефективності транспортної інфраструктури прикордонних регіонів, що сприятиме сталому розвитку та підвищенню економічного потенціалу цих територій та країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Дорожнє господарство. Технічний стан автомобільних доріг загального використання. URL: <https://mtu.gov.ua/content/tehnichniy-stan-avtomobilnih-dorig-avtomobilnih-dorig-zagalnogo-vikoristannya.html> (дата звернення: 12.02.2024).

2. Залізничний транспорт. Інформація про Українські залізниці. URL: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-ukrainski-zaliznici.html> (дата звернення: 09.02.2024).

3. Маркетинг інновацій у стійкому розвитку прикордонного регіону : кол. Монографія /за ред. М.М. Меркулова; відп. ред. В.І. Захарченко; НУ «Одеська політехніка», ІДГУ. Ізмаїл; Одеса : Фенікс, 2023. 168 с.